

Diskriminacija na osnovi invaliditeta

Prof. dr. sc. Ivana Grgurev, Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet

ERA, Applying EU Anti-Discrimination Law, Trier,

12.-14.11.2025.

1

Sadržaj izlaganja

1. Uvod
 - 1.1. Pravni izvori zaštite od diskriminacije na osnovi invaliditeta u pravu EU-a
 - 1.2. Konvencija o pravima osoba s invaliditetom (UNCRPD)
2. Odnos između prava EU-a i UNCRPD-a
3. Specifičnosti zaštite od diskriminacije na osnovi invaliditeta u pravu EU
2. Koncept invaliditeta u pravu EU-a
3. Koncept razumne prilagodbe u pravu EU-a
4. Zaključak

2

Pravni izvori zaštite od diskriminacije na osnovi invaliditeta u pravu EU-a

Invaliditet kao zabranjena osnova diskriminacije unesen Ugovorom iz Amsterdama 1999. → čl. 19. st. 1. UFEU

Povelja EU-a o temeljnim pravima (čl. 21. i čl. 26.)

UNCRPD

Direktiva Vijeća 2000/78/EZ od 27. studenoga 2000. o uspostavi općeg okvira za jednako postupanje pri zapošljavanju i obavljanju zanimanja (Okvirna direktiva 2000/78)

Praksa Suda EU-a

UNCRPD

- Usvojena na Općoj skupštini UN-a u 12/2006; stupila na snagu u 5/2008; široko prihvaćena
- **Ljudsko-pravni pristup pojmu invaliditeta**
- ***Diskriminacija na osnovi invaliditeta*** - svako razlikovanje, isključivanje ili ograničavanje na osnovi invaliditeta koje ima svrhu ili učinak sprečavanja ili poništavanja priznavanja, uživanja ili korištenja **svih ljudskih prava i temeljnih sloboda** na političkom, ekonomskom, socijalnom, kulturnom, društvenom i svakom drugom području, **na ravnopravnoj osnovi s drugima**. Ona uključuje sve oblike diskriminacije, uključujući i **uskraćivanje razumne prilagodbe** (čl. 2.).
- **Prvi međunarodni izvor prava u području zaštite ljudskih prava koji je otvoren za potpisivanje i organizacijama regionalne integracije** (čl. 42.)

Odnos između prava EU-a i UNCRPD

- EU Odlukom 2010/48 odobrila UNCRPD. Odredbe te konvencije od trenutka stupanja na snagu te odluke čine sastavni dio pravnog poretka Unije (toč. 30. *HK Danmark*)
- Obvezuje EU od 22.1.2011.
- „... primat međunarodnih sporazuma koje je sklopila Europska unija nad instrumentima sekundarnog prava znači da se ti instrumenti moraju, koliko je to moguće, tumačiti na način koji je u skladu s tim sporazumima ...” (toč. 29. *HK Danmark*)
- Samo na temelju bezuvjetnih i dovoljno preciznih odredbi UNCRP-a može se preispitivati valjanost akata prava EU-a; odredbe UNCRP-a koje nisu takve nemaju izravan učinak u pravu EU-a (toč. 85. i 90. *Z v. A Government Department*)

5

Specifičnosti zaštite od diskriminacije na osnovi invaliditeta u pravu EU-a

- Ne postoji direktiva namijenjena isključivo zaštiti od diskriminacije na osnovi invaliditeta, već samo tzv. Okvirna direktiva 2000/78
- Asimetričan pristup zaštiti (Okvirna direktiva jamči određena prava isključivo osobama s invaliditetom)
- U pravu EU-a zabranjena je diskriminacija na osnovi invaliditeta samo u području rada i zapošljavanja
- Problematiziranje usporedive osobe (*Milkova; VL v. Szpital Kliniczny*). Mogućnost uspoređivanja između osoba s invaliditetom (*VL v. Szpital Kliniczny*).

6

Koncept invaliditeta (I)

Okvirna direktiva 2000/78 ne sadrži definiciju

Definicija osobe s invaliditetom sadržana u čl. 1. st. 2. UNCRPD: Osobe s invaliditetom su one osobe koje imaju dugotrajna tjelesna, mentalna, intelektualna ili osjetilna oštećenja, koja u međudjelovanju s različitim preprekama mogu sprečavati njihovo puno i učinkovito sudjelovanje **u društvu** na ravnopravnoj osnovi s drugima.

Invaliditet u praksi Suda EU-a: ograničenje koje proizlazi iz dugotrajnih tjelesnih, mentalnih ili psihičkih oštećenja, čije međudjelovanje s različitim preprekama može sprečavati puno i učinkovito sudjelovanje osobe u pitanju **u profesionalnom životu** na temelju jednakosti s drugim radnicima

Koncept invaliditeta (II) – praksa Suda EU-a

Bolest nije invaliditet (*Chacon Navas*);

Pretilost kao invaliditet (*Kaltoft*);

Nesposobnost dobiti dijete konvencionalnom metodom nije invaliditet u smislu Okvirne direktive (*Z v. A Government Department*);

Kad nije jasno određen kratkoročni završetak nesposobnosti ili činjenica da se ta nesposobnost može značajno produžiti prije oporavka navedene osobe - indicija da je riječ o trajnom ograničenju sposobnosti (*Daouidi*);

Širenje zaštite i na zaposlene roditelje djece s teškoćama u razvoju (*Colman; Bervidi*)

Koncept razumne prilagodbe u UNCRPD-u (čl. 2.)

Široka definicija pojma razumne prilagodbe u UNCRPD-u: (materijalne i organizacijske mjere) – „znači *potrebnu i prikladnu preinaku i podešavanja, **koja ne predstavljaju nesrazmjerno ili neprimjereno opterećenje***, da bi se takvo što u pojedinačnom slučaju, tamo gdje je to potrebno kako bi se osobama s invaliditetom osiguralo uživanje ili korištenje svih ljudskih prava i temeljnih sloboda na ravnopravnoj osnovi s drugima”

Koncept razumne prilagodbe u Okvirnoj direktivi (čl. 5.)

„Kako bi se zajamčilo poštovanje načela jednakog postupanja u pogledu osoba s invaliditetom, moraju se osigurati razumne prilagodbe njihovim posebnim potrebama. To znači da poslodavci prema potrebi u određenoj situaciji poduzimaju odgovarajuće mjere kako bi se osobi s invaliditetom omogućio pristup zapošljavanju, sudjelovanje ili napredovanje na radu ili usavršavanje, ako takve mjere za poslodavca ne predstavljaju nerazmjernan teret. Taj se teret neće smatrati nerazmjernim ako se u dovoljnoj mjeri podupre postojećim mjerama politike za zaštitu osoba s invaliditetom dotične države članice.”

Direktiva ne navodi da je propuštanje razumne prilagodbe diskriminacija.

Koncept razumne prilagodbe u praksi Suda EU-a

Skraćivanje radnog vremena (*HK Danmark*)

Slušni aparat za zatvorskog čuvara (*XX v. Tartu Vangla*)

Obveza nuđenje drugog slobodnog radnog mjesta kao oblik razumne prilagodbe (*XXXX v. HR Rail SA*)

Pravo radnice bez invaliditeta koja skrbi o djetetu s teškoćama u razvoju na razumnu prilagodbu – rad u jutarnjoj smjeni (*Bervidi*)

Period zaštite od otkaza nije razumna prilagodba (*Pauni*)

Zaključak

- Zaštita od diskriminacije na osnovi invaliditeta u pravu EU-a ograničena je samo na područje rada i zapošljavanja (potreba širenja zaštite i na druga područja društvenog života)
- Uloga Suda EU-a u zaštiti od diskriminacije na osnovi invaliditeta:
 - osobito razvijen koncept razumne prilagodbe
 - proširen personalni doseg Okvirne direktive - od prenesene diskriminacije na osnovi invaliditeta u području rada i zapošljavanja štite se i radnici bez invaliditeta koji skrbe o djeci s teškoćama u razvoju

Relevantna praksa Suda EU-a o diskriminaciji na osnovi invaliditeta

Chacon Navas (C-13/05), 2006

Coleman (C-303/06), 2008

HK Danmark (C- 335/11 and C-337/11), 2013

Z. v A Government Department (C-363/12), 2014

Kaltoft (C-354/13), 2014

Daouidi (C-395/15), 2016

Milkova (C- 406/15), 2017

Ruiz Conejero (C-270/16), 2018

DW v. Nobel Plásticos Ibérica SA (C-397/18), 2019

VL v. Szpital Kliniczny (C-16/19), 2021

XX v. Tartu Vangla (C-795/19), 2021

XXXX v. HR Rail SA (C-485/20), 2022

Ca Na Negreta (C-631/22), 2024

Randstad Empleo (C-649/22), 2024

Pauni (C-5/24), 2025

Bervidi (C-38/24), 2025

ivana.grgurev@pravo.unizg.hr